

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Електронне видання

**ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ СТУДІЇ”**

Харків
2016

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Електронне видання

**ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ СТУДІЇ”**

галузь знань 08 “Право”,
напрями підготовки: 081 “Право”,
082 “Міжнародне право”;
перший (бакалаврський) освітньо-кваліфікаційний рівень

*Затверджено вченою радою університету
(протокол № 11 від 27.05.2016 р.)*

**Харків
2016**

Програма навчальної дисципліни “Соціально-політичні студії” [галузь знань 08 “Право”, напрями підготовки: 081 “Право”, 082 “Міжнародне право”; перший (бакалаврський) освітньо-кваліфікаційний рівень] / уклад.: М. П. Требін, Л. М. Герасіна, Г. П. Клімова, В. Л. Погрібна. – Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2016. – 9 с.

У к л а д а ч і : М. П. Требін,
Л. М. Герасіна,
Г. П. Клімова,
В. Л. Погрібна

*Рекомендовано до видання редакційно-видавничою радою
університету (протокол № 6 від 16.06.2016 р.)*

ВСТУП

“Соціально-політичні студії” – навчальна дисципліна циклу гуманітарної і соціально-економічної підготовки освітньо-професійної програми за галуззю знань “Право” спрямована на: вивчення суспільства як цілісної системи, виявлення законів соціальної взаємодії соціальних груп, інститутів, особистості; політики, політичних відносин і процесів, політичної культури, політичних систем і режимів, політичних партій та суспільно-політичних рухів, класів, соціальних груп, кланів, еліт, їхніх інтересів, форм діяльності, методів боротьби за владу тощо.

Вивчення курсу скеровано на засвоєння студентами значення основних категорій соціології та політології, змісту соціальних і політичних інститутів, влади як суспільно-політичного феномену, особистості як суб’єкта соціально-політичних відносин, місця і ролі лідерства та еліт в соціально-політичній ієрархії, політичної культури як суспільного явища, соціально-політичних процесів у суспільстві, соціальних відхилень та конфліктів, громадської думки та соціально-політичних технологій, сутності світової політики в епоху глобалізації.

Навчальна дисципліна “Соціально-політичні студії” розрахована на необхідний обсяг знань про соціально-політичні реалії, норми соціально-політичної поведінки, соціально-політичні цінності й має сприяти вихованню освічених людей, здатних раціонально і критично давати оцінку соціально-політичним феноменам, робити усвідомлений соціально-політичний вибір.

З урахуванням того, що в українському суспільстві при реалізації ідей Болонського процесу та Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (ECTS) домінує компетентнісний підхід, опанування навчальної дисципліни спрямовується на формування основних світоглядних і людиноцентристських професійно-предметних компетентностей, а саме студенти **повинні:**

– системно розуміти соціально-політичну сферу суспільства відповідно до сучасного наукового рівня, що знайшов відображення у передових підручниках;

– оцінювати та узагальнювати інформацію щодо ефективності діяльності соціальних і політичних інститутів суспільства;

– простежувати тенденції розвитку соціально-етнічної, соціально-демографічної, соціально-поселенської, соціально-професійної та соціально-класової структур українського суспільства у контексті домінуючих світових тенденцій;

– прогнозувати вплив різних соціально-політичних чинників на розбудову України як демократичної, правової, соціальної держави, формування громадянського суспільства;

– демонструвати розуміння впливу фундаменталізації цінностей демократії на майбутнє України, її євроінтеграційні перспективи;

– визначати основні показники кризи політичної влади в сучасному українському суспільстві;

– аналізувати специфіку соціальних, соціально-політичних та соціально-психологічних явищ і процесів у суспільстві, трудовому колективі, сім'ї;

– використовувати соціально-політичні технології з профорієнтації та адаптації, роботи з кадрами, поліпшення соціально-психологічного клімату в колективі, розв'язування міжособових і групових конфліктів, використання соціальних резервів управління;

– **в о л о д і т и** навичками аналізу міжнародної інформації, орієнтуватися в міжнародних соціально-політичних обставинах, геополітичних проблемах, місці та ролі України на міжнародній арені.

З М І С Т

1. “Соціально-політичні студії” як навчальна дисципліна

Об’єкт і предмет соціально-політичних студій. Закономірності функціонування та розвитку соціально-політичної сфери суспільства. Структура соціально-політичного знання: категорії, методи та функції. Формування парадигм сучасної вітчизняної та зарубіжної соціально-політичної думки.

2. Суспільство у соціально-політичному дискурсі

Суспільство як соціальна система. Типи і ознаки суспільства. Соціальна структура суспільства та її підструктури. Соціальні групи як елемент соціальної структури суспільства. Соціальна стратифікація. Соціальна нерівність та соціальна політика. Процес соціальної мобільності: види, канали, спрямованість і динаміка.

3. Інститути суспільства

Поняття соціального інституту. Механізм інституціоналізації. Загальні ознаки й структурні елементи соціального інституту. Види соціальних інститутів. Основні функції соціальних інститутів.

Місце і роль політичних інститутів у системі соціальних інституцій суспільства. Особливості політичних інститутів. Політичні інститути (державна, політичні партії, громадсько-політичні рухи тощо) як елементи політичної системи суспільства. Функціональна характеристика політичних інститутів суспільства.

4. Влада і політика

Влада і політика як інститути суспільства. Джерела, носії і ресурси влади у суспільстві. Соціально-політичний механізм здійснення влади; її різновиди, рівні та функції. Особливості реалізації владних відносин у політичній сфері.

Легітимність та легітимація політичної влади. Проблема соціального делегування політичної влади. Дисперсія політичної влади. Політичні режими: різновиди та ознаки.

5. Особистість і політика

Особистість: поняття, структура, функції особистості, її соціальний статус та соціальна роль. Соціальна типологія особистості. Соціально-політична діяльність і поведінка особистості. Соціалізація людини: структура, механізми й етапи; характеристики політичної соціалізації.

Феномен лідерства у суспільстві. Соціальні якості політичних лідерів, функції та механізми впливу. Типології лідерства у політичній практиці держави та партій.

Сутність феномену еліти. Плюралізм еліт у сучасному соціумі. Структура та соціальні функції політичної еліти. Механізми і канали рекрутування політичної еліти. Динаміка еліти: “обмін еліт”, закон “циркуляції еліти” як проблема політичної наступності.

Політична культура: сутність, структура, види та функції. Типологія політичних культур. Політичні субкультури.

6. Соціально-політичні процеси

Соціальний та політичний процеси як складові суспільного розвитку: взаємозв'язок, особливості протікання та рівні прояву. Специфіка політичного процесу як елементу соціальної динаміки.

Структурна композиція та фази розвитку соціально-політичного процесу. Основні форми і способи протікання

соціально-політичних процесів. Типологія соціально-політичних процесів: трансформація, модернізація, модифікація. “Західний” та “незахідний” політичні процеси: порівняльний аналіз. Соціально-політичні процеси у транзитивних суспільствах.

7. Соціальні відхилення та конфлікти

Сутність, ознаки та типи соціальних відхилень. Соціальні норми і соціальний контроль як механізми регуляції поведінки людей.

Конфлікт як соціальний феномен і результат соціальних відхилень: сутність, структура, функції. Особливості соціально-політичних конфліктів: джерела, причини, динаміка. Прогнозування, профілактика та врегулювання соціально-політичних конфліктів. Політична відповідальність влади. Роль правових інститутів у механізмі розв’язання соціально-політичних конфліктів.

8. Громадська думка та соціально-політичні технології

Громадська думка як соціальний інститут: сутність, природа, механізм функціонування. Використання громадської думки у регулюванні економічної, соціальної та політичної сфер суспільства.

Соціальні технології: сутність та призначення. Зміст та функції соціально-політичних технологій. Типологія соціально-політичних технологій.

9. Світова політика

Світова політика: сутність і процеси розвитку. Держави та міжнародні організації як суб’єкти світової політики. Глобалізація як мегатенденція світової політики. Глобальні проблеми сучасності. Антиглобалізм. Геополітичні виклики XXI ст.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Барабаш Ю. Г. Державно-правові конфлікти в теорії та практиці конституційного права / Ю. Г. Барабаш. – Харків: Право, 2008. – 220 с.

Герасіна Л. М. Проблеми правової конфліктології: феноменологічний, гносеологічний та праксеологічний аналіз / Л. М. Герасіна, М. І. Панов. – Там же, 2004. – 112 с.

Громадянське суспільство: політичні та соціально-правові проблеми розвитку: монографія / Г. Ю. Васильєв, В. Д. Воднік, О. В. Волянська та ін.; за ред. М. П. Требіна. – Там же, 2013. – 536 с.

Конфліктологія: навч. посіб. / Л. М. Герасіна, М. П. Требін, В. Д. Воднік та ін. – Там же, 2012. – 128 с.

Міжнародна інформація: навч. посіб. / М. П. Требін, І. О. Поліщук, Н. П. Осипова та ін.; за ред. М. П. Требіна. – Там же, 2014. – 336 с.

Новітня політична лексика (неологізми, okazіоналізми та інші новотвори) / І. Я. Вдовичин, Л. Я. Угрин, Г. В. Шипунов та ін.; за заг. ред. Н. М. Хоми. – Львів: Новий Світ-2000, 2015. – 492 с.

Політична енциклопедія / редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. – Київ: Парламент. вид-во, 2011. – 808 с.

Політологічний енциклопедичний словник / уклад.: Л. М. Герасіна, В. Л. Погрібна, І. О. Поліщук та ін.; за ред. М. П. Требіна. – Харків: Право, 2015. – 816 с.

Політологія: підручник / М. П. Требін, Л. М. Герасіна, І. О. Поліщук та ін.; за ред. М. П. Требіна. – Там же, 2013. – 416 с.

Словник термінів з правової конфліктології: наук.-довідкове вид. / за ред. Ю. П. Битяка, Л. М. Герасіної, М. І. Панова. – Харків: Одиссей, 2006. – 208 с.

Соціологія: підручник / М. П. Требін, В. Д. Воднік, Г. П. Клімова та ін.; за ред. М. П. Требіна. – Харків: Право, 2010. – 224 с.

Соціологія політики: підручник: у 2-х ч. / за ред. В. А. Полторака, О. В. Петрова, А. В. Толстоухова. – Київ: Вид-во Європ. ун-ту, 2011.

Навчальне видання

Електронне видання

**ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ СТУДІЇ”**

галузь знань 08 “Право”,
напрями підготовки: 081 “Право”,
082 “Міжнародне право”;
перший (бакалаврський) освітньо-кваліфікаційний рівень

У к л а д а ч і: ТРЕБІН Михайло Петрович,
ГЕРАСІНА Людмила Миколаївна,
КЛІМОВА Галина Павлівна,
ПОГРІБНА Вікторія Леонідівна

Відповідальний за випуск *М. П. Требін*

Редактор *В. В. Арнаутова*
Комп’ютерна верстка *А. В. Старжинської*

План 2016

Підп. до друку 2016 р. Вид. № 156.
Зам. № 156.